

Review-artikel: Har Macron genopfundet liberalismen?¹

Anne-Sofie Dichman, stud.scient.pol.,
Institut for Statskundskab, Københavns Universitet,
anne-sofiedichman@hotmail.com/rmq786@alumni.ku.dk

I en tid hvor højre- såvel som venstrepopulismens EU-modstand er en fremherskende tendens i Europa, er det vigtigt at forstå, hvilken alternativ drejning Frankrig er i gang med at tage med valget af Macron. Macrons projekt er endnu ganske uudforsket, og i en dansk kontekst er dr.scient.adm. og Ph.d. Jacob Dahl Rendtorffs analyse det nærmeste, der kommer en klassificering af Macron. Rendtorffs konklusion er, at Macron transcenderer det politiske socialisme-liberalismespektrum ganske i overensstemmelse med Macrons egen opfattelse. Deraf betegnes Macron som republikansk institutionalist. Modsat lyder argumentet i denne artikel, at Macrons politiske projekt er liberalistisk, hvorfor det ikke transcenderer det ideologiske spektrum. Belægget herfor bygger på en ideologianalytisk tilgang, hvor Macrons kernebegreb identificeres som frihed. Uden frihedsbegrebet kan Macrons politiske projekt ikke forstås, og det nye ved Macrons projekt er en EU-progressivisme, der transformerer liberalismen og tilpasser ideologien nutidens behov for blandt andet EU-politiske løsninger.

Den 7. maj 2017 vandt Emmanuel Macron det franske præsidentvalg og blev dermed den femte republiks yngste præsident med sit nystiftede parti La République En Marche (*LREM*). Et parti, der ifølge Macron, hverken er socialistisk eller liberalistisk. Anderledes er det en ny politisk bevægelse, der transcenderer de ideologiske modfløje med henblik på at finde transnationale løsninger til den

globale tidsalders omfattende udfordringer (*LREM*'s principprogram, 2017).

I Danmark er der stor interesse for Macrons nye politiske bevægelse, og centraladministrationen følger da også fransk politik på nært hold. Dette forhold går begge veje: Flexicurity-modellen, inklusion af handicappede i institutioner, åbne fængsler samt ældrepleje er blandt de mange konkrete policies, der optræder på den franske politiske dagsorden inspireret af dansk politik (Pisani-Ferry, 2018).

Bliver vi i en dansk kontekst, er professor i ledelsesfilosofi ved Roskilde Universitet Jacob Dahl Rendtorff det nærmeste, vi kommer en »Macron-ekspert«. Ifølge Rendtorffs analyse er Macron hverken liberalist eller socialist, men formår i stedet at transcendere det traditionelle ideologiske spektrum. Rendtorff klassificerer således Macron som republikansk institutionalist. Om republikanismen skriver Rendtorff: »Denne republikanske tænkning er alt sammen noget, som bevæger os langt ud over socialisme og liberalisme« (Rendtorff, 2017: 7), mens det i forhold til institutionalismen påpeges, at: »Macron hverken er højre eller venstreorienteret, men tror på institutionerne« (Rendtorff, 2017: 9).

Rendtorffs analyse bygger på et omfattende forfatterskab om den franske idéarv, særligt i relation til den franske filosof Paul Ricoeur. Det er med afsæt i denne analyse, at jeg positionerer mit argument. Hvor Rendtorff argumenterer for ideologisk transcendens, argumenter jeg for, at Macrons politiske projekt er liberalistisk. Belægget herfor er, at Macrons kernebegreb identificeres som frihed. Uden frihedsbegrebet kan Macrons politiske projekt ikke forstås, og det nye ved Macrons projekt er EU-progressivismen, der transformerer og tilpasser liberalismen nutidens behov for svar. Frihed, demokrati og EU konstituerer tilsammen Macrons liberalistiske ideologi.

Mit argument om, at Macron er liberalist, og således ikke bevæger sig hinsides liberalisme-socialisme spektret, skal derfor læses som et supplement til samt en diskussion af Rendtorffs analyse. Macrons politik afdækkes i min analyse ud fra en tilgang, der endnu ikke er appliceret på den franske præsidents politiske vision, og heri ligger bidraget i form af de nye indsigter, dette frembringer. Analysen tager udgangspunkt i Michael Freedens morfologiske ideologianalyse, hvor afsættet er et lingvistisk fokus på de politiske begreber (Freedens o.a., 2013: 5). Gennem denne tilgang nås en dybdegående forståelse af Macrons politik, der resulterer i en anden konklusion end Rendtorffs. Den morfologiske metode bidrager på den måde til en nuanceret forståelse af Macrons politiske projekt, der yderligere styrkes af tilgangens evne til at tage kritisk distance til projektet ved at dekonstruere det indbyrdes forhold mellem ideologiens politiske begreber.

Politisk teori og semantik

For at forstå Macrons politiske vision må vi kigge bag den ydre facade. Til dette formål anvender jeg Michael Freedens analytiske tilgang, der handler om at vise, hvordan det politiske bliver apolitiseret (for derefter at blive repolitiseret). Nærmere bestemt handler

det om at identificere og afkode de sproglige strukturer og mønstre, der tilskriver den politiske virkelighed en bestemt betydning og mening. Det er således en lingvistisk tilgang, der understreger semantikens betydning for politisk tænkning og handling. Ved at afsløre det interne semantiske felt i politisk tænkning dekonstrueres den »naturlige« sammenhæng. Dermed ligger der et kritisk potentiale indlejret i tilgangen, der af Freedens kaldes en *ideologianalyse*. Da der er tale om en identificering af en ideologis politiske begreber og deres indbyrdes sammenhæng samt gensidige meningskonstituering, er en helt basal antagelse inden for denne tilgang derfor, at sproget udgør en vigtig magtfaktor. En magt der apolitiserer, legitimerer og mobiliserer politisk handling. Ideologier er på den måde udtryk for selektiv viden, hvorfor den politiske kamp handler om kampen om menings-tilskrivning af politiske begreber. En »vellykket« ideologi bestående af uanfægteliggjorte begreber har således magten til at legitimere en vis form for politik (Freedens o.a., 2013: 5).

Freedens analytiske tilgang er med andre ord en kritisk tilgang rettet imod aktuel politisk tænkning. Dette gør den anderledes end de to andre tilgange, Freedens skriver sig op imod: henholdsvis den normative og den idéhistoriske tilgang. Normativ politisk filosofi engagerer sig, ifølge Freedens, enten i at legitimere én form for ideologi eller i at verificere og/eller falsificere et politisk teoretisk argument, for så vidt angår et krav om intern konsistens (Freedens, 1996: 28). Den idéhistoriske tilgang beskæftiger sig ligeledes med studiet af et genstandsfelt hinsides »hverdagens politik«, og det er i dette lys, at Freedens semantiske politiske teori yder et vigtigt bidrag til studiet af politik (Freedens, 1996: 27).

I forlængelse heraf fremkommer konturerne af det ideologibegreb, Freedens advokerer for. Freedens definition af ideologi afviger fra forestillingen om ideologier som de store

fortællinger. Anderledes er ideologi i dette perspektiv en størrelse, der afspejler aktuel politisk tænkning. Den ideologi, der her er omdrejningspunktet, er Macrons politiske projekt, forstået som en idébaseret struktur, der giver mening til og omkranser en række gensidigt definerende begreber. Bogen *Revolution* samt diskursen i Macrons store europapolitiske tale afholdt på Sorbonne-universitetet i efteråret 2017 indfanges som ideologisk praksis, og de analyseres følgelig med det formål for øje at afkode den ideologiske bagvedliggende struktur. Argumentet er således, at denne mere praktiskorienteret ideologianalytiske tilgang, der indfanger et bredere politikbegreb, er bedst egnet til at kortlægge Macrons politiske projekt. Dette betyder ikke, at den normative og idéhistoriske tilgang forkastes. Tværtimod udgør den idéhistoriske tilgang afsættet for nærværende ideologianalyse, hvis konklusioner ligeledes kan skabe afsæt for en videre normativ analyse af Macrons politik. I overensstemmelse hermed er det hverken hensigten at bedømme, hvorvidt Macrons politiske projekt kan retfærdiggøres eller at redegøre for den idéhistoriske arv bag Macrons politik. Med Freedens i mente er det hensigten at forstå Macrons ideologi ved at dekonstruere den morfologiske struktur, der fastfryser de politiske begreber i et gensidigt meningsskabende mønster.

I Freedens konceptuelle tilgang ligger et diakront såvel som synkront aspekt indlejret. Det diakrone kan forstås som den idéhistoriske kontekst, hvori der lægges vægt på de historiske og kulturelle faktorer, der har påvirket politisk tænkning. Rendtorff har således allerede fremhævet det brede spektrum af filosoffer som Kant, Aristoteles, Arendt, Rawls, Habermas, Walzer og særligt Ricoeur, der udgør idéarven bag Macrons politik (Rendtorff, 2000: 141, 2017). Det er utvivlsomt, at dette meget generelle udpluk af idéhistorien har påvirket Macrons projekt, hvorfor den diakrone analyse har betydning for Macrons politiske begreber (Freedens, 1996: 27). Alligevel er

denne diakrone tilgang ikke fyldestgørende for at opnå en dybdegående forståelse af Macrons politik. Den synkron tilgang indfanger yderligere de politiske begrebers gensidige meningskonstituering, hvilket vil sige, at Macrons frihedsbegreb ved den synkron tilgang ikke kun forstås i lyset af idéarven fra blandt andet Ricoeur men også i henhold til de andre politiske begreber, der former det politiske projekt. Anderledes end den diakrone analyse kan en synkron analyse dermed dekonstruere den politiske vision, hvorfor denne tilgang bidrager til et distanceret og kritisk blik på Macrons politiske projekt. På baggrund heraf er ideologianalysen et synkront og kritisk supplement til det diakrone perspektiv, som Rendtorff har bidraget med.

Morfologiens begrebstyper

En ideologi forstås som en partikulært sammensat klynge af politiske begreber. Disse er byggeklodserne til politisk tænkning og gør det muligt for mennesker at forme praktiske orienteringer og politisk adfærd (Freedens, 1996: 152). For at finde frem til denne meningsgivne klynge af politiske begreber må begreberne først og fremmest identificeres. Dette kræver en distanceret udvælgelse i analysen af de skriftlige kilder. I denne udvælgelse er det nødvendigt at reflektere over, hvilket politisk begreb ideologien ikke kan være foruden, samt hvilke begreber der låser betydningen i konfigurationen. Deraf er begrebernes gensidige konstitution forskellig i forhold til deres relationelle vægtning, hvorfor der er tale om forskellige begrebstyper. Det er her kernebegreber, tilstødende begreber og periferibegreber har hver sin rolle i den semantiske struktur, der tilsammen udgør en ideologi. Hvor kernebegrebet har en konstitutiv rolle, har det tilstødende begreb en sekundær rolle, eftersom ideologien kan eksistere foruden dette begreb. Alligevel spiller de tilstødende begreber en vigtig rolle, da begreberne fastfryser kernebegrebets betydning, og de perifere begreber er tilmed medbestemmende for kernebegrebernes mening.

Periferibegreberne kan anskues som værende de eksternaliteter, der påvirker kernebegreberne såvel som de tilstødende begreber i ideologien. Det vil sige sociale praksisser og begivenheder i den empiriske verden (Freeden o.a., 2013: 13). Samlet set er der tale om en gensidig meningskonstituering mellem kerne-, det tilstødende og periferibegrebet, der tilsammen skaber en uanfægteliggjort morfologisk struktur, inden for hvilken ideologien optræder.

Som illustration herpå identificerer Freeden liberalismens kernebegreb som værende frihed. Et frihedsbegreb der først og fremmest forstås negativt som retten til individuel selvbestemmelse (Freeden, 1996: 144). Denne forståelse bunder blandt andet i antagelsen om, at mennesket på en og samme tid er et rationelt men også socialt individ. Pointen er, at denne individuelle selvbestemmelse imidlertid tillægges en ny betydning ved inddragelse af det tilstødende begreb. Ved at identificere demokrati som tilstødende liberalt begreb viser Freeden, hvordan idéen om frihed som selvbestemmelse ændres til en frihedsforståelse i form af selvudvikling (Freeden, 1996: 155). Det er stadig individet, der er i fokus, men frihedsbegrebet tillægges nu antydningen af en positiv dimension. Videre spiller inklusionen af periferibegreberne en væsentlig rolle i forhold til konstitueringen af frihedsbegrebet. Frihandel og universelle rettigheder er ifølge Freeden vigtige periferibegreber, eftersom disse cementerer liberalismens morfologi. Frihandel og universelle rettigheder er således de tidlige og rumlige empiriske fænomener, der fastfryser friheds- og demokratibegrebet. Der eksisterer således et nødvendigt samspil mellem den konceptuelle og empiriske kontekst. Dette betyder overordnet set, at doktrinen om frihandel fastfryser frihedsbegrebets vægt på individet samt ønsket om fravær af indblanding i privatsfæren. Ligeledes fastfryser de universelle rettigheder frihedsforståelsen om menneskets intrinsiske værdi samt en tilsvarende metodologisk indi-

vidualisme. For så vidt angår demokratiforståelsen tillægges denne betydning af et processuelt demokrati som institutionel garant for de universelle rettigheder, der skal værne om individets frihed (Freeden, 1996: 165).

Det er vigtigt at understrege, at en ideologi skal være fleksibel og omstillingsdygtig, såfremt den skal være overbevisende og kunne mobilisere politisk aktivitet (Freeden o.a., 2013: 13). Det er således nødvendigt, at ideologier er elastiske i form af at tilpasse sig omverden, hvorfor periferibegreberne udgør en væsentlig komponent for fastfrysningen af den ideologiske kerne. En succesfuld ideologi skal derfor implementeres i mødet med virkeligheden.

En Marche – hvorhen?

Rendtorff argumenterer for, at den idéhistoriske arv fra særligt den franske filosof Paul Ricoeur er med til at placere Macrons politiske projekt hinsides de klassiske ideologier. Hvor Ricoeurs konsensusføgende filosofi transcenderede den kolde krigstids kommunisme-kapitalismespektrum, er Rendtorffs argument, at Macron fortsætter i disse fodspor, for så vidt angår en liberalisme-socialismeskala (Rendtorff, 2000: 43; 63). Macrons projekt handler om at finde en forsonende tredje vej, og Rendtorffs analyse taler for, at Macron er lykkedes med dette ved partistiftelsen af *La République En Marche*. Dette skyldes, at ideologien bag partiet er styret af en vision om frihed, der ifølge Rendtorff »... sammen-tænker individ og fællesskab i en ny filosofisk bevægelse ...« (Ejlertsen: 2017). Videre argumenterer Rendtorff for, at denne samtænkning manifesteres i en forkærlighed til institutioner, herunder særligt EU. Ifølge Rendtorff er det væsentlige for Macron, at det er demokratiske institutioner, der »regerer«. Dette er præmissen for et retfærdigt samfund, hvor institutionerne skaber forudsætningerne for, at individet kan leve autonomt i form af at vælge sit eget liv. Derfor skal de regerende institutioner manifestere sig i universelt fun-

derede retsregler, der sikrer individets frihed (Rendtorff, 2017: 1). Rendtorff konkluderer, »... at det er forkert at hævde, at Macron er liberalist i klassisk forstand« (Rendtorff, 2017: 12), og heraf navngives Macrons politiske projekt republikansk institutionelt. Det, der ifølge Rendtorff gør Macrons projekt republikansk, er først og fremmest idealet om individets frihed og rettigheder i et civilisatorisk perspektiv. Det betyder, at frihedsidealet er funderet i opfattelsen af institutionernes eksistens som grundlag for virkeliggørelsen af et fælles politisk gode om individuel frihed (Rendtorff, 2000: 144; Rendtorff 2017: 8). Demokratiske institutioner skal forhindre arbitrær dominans og dermed værne om individets frihed (Lovett og Pettit, Philip, 2009: 11).

Sammenfattende kategoriserer Rendtorff altså Macron som både dedikeret EU-tilhænger og republikansk institutionalist, og Macron er derfor hverken liberalist eller socialist. Ud fra denne konklusion er det muligt at læse Rendtorffs argument som et argument for, at EU som institution skulle ligge uden for en ideologisk placering. I hvert fald synes EU's ideologiske fundament, ifølge Rendtorff, ikke at forhindre Macrons transcens af liberalisme-socialisme skismaet. Denne antagelse anfægter jeg imidlertid i nærværende artikel, hvor jeg konceptuelt afdækker EU-institutionens politiske betydning for Macrons ideologi. Jeg anfægteliggor således, hvorvidt Macrons frihedsforståelse på den ene side kan være republikansk institutionelt funderet og transcenderende højre-venstre-spektret, mens det på den anden side er konstitueret omkring EU's liberale værdisæt om fred, velstand og frihed.

»*Betingelsesløs kærlighed til frihed*«²

Ganske i overensstemmelse med Rendtorffs karakteristik af Macrons politiske projekt ligger Macrons egen udlægning heraf: »Jeg er for at forsøge at overvinde de politiske splittelser ... Man har forsøgt at karikere mit

forsøg på at overvinde oppositionen mellem venstre- og højrefløjen: til venstre ved at fordømme mig for at begå en art liberalistisk forræderi, til højre ved at beskrive mig som en dårligt camoufleret venstrefløjspartisan ...« (Macron, 2017a). Foruden denne politiske selvpositionering hinsides liberalismen og socialismen er Macrons idé om frihed ligeledes bærende for hans politiske vision. I *Revolution* både indleder og afslutter Macron med at lovprise frihedsbegrebet. For så vidt angår denne frihed, er det idéen om individets selvbestemmelse, der udgør essensen i Macrons politiske projekt. »Lige så langt tilbage, jeg kan erindre, har det altid været det, jeg ville: vælge mit eget liv ... *træffe mine egne valg og opbygge min egen frihed* (Macron, 2017: 12; 14; min fremhævelse).

Det er således op til det enkelte individ at skabe sit eget liv, men det er på samme tid vigtigt for Macron, at individet er en aktiv og fremskridtssøgende borger: »Den eneste franske sandhed er vores kollektive anstrengelse for *at frigøre og forbedre os selv*« (Macron, 2017: 50; min fremhævelse). Frihedsbegrebet kobles således til en forståelse om individets fremskridt, ansvar og engagement som udgørende almene menneskelige karakteristika. Det vil sige, at individet selv skal bestemme, hvad det gode liv er inden for rammerne af en demokratiopfattelse, hvorunder hører værdier om deltagelse og oplysning. I forlængelse af disse retningslinjer for det gode liv indgår tilmed et socialt element i Macrons frihedsforståelse. Individet står ikke alene, hvilket understreges af, at republikken er en forudsætning for frihed. Dette skal forstås således, at mennesker er afhængige af hinanden, hvormed forudsætningen for et godt liv inkluderer behovet for *den anden* (Rendtorff, 2017: 8). Med andre ord kobles individuel frihed yderligere til en forudsætning af et politisk fællesskab. Et fællesskab, der kendetegnes ved retfærdige demokratiske institutioner, på baggrund af hvilke individets vision om det gode liv kan indfries.

Denne forståelse af frihedsbegrebet som selvudvikling snarere end individuel selvbestemmelse stemmer overens med Rendtorffs analyse såvel som med liberalismens morfologiske struktur (Rendtorff, 2017: 7; Freedens, 1996: 150). Freedens argumenterer for, at idéen om socialitet tilhører liberalismens frihedskerne (Freedens, 1996: 173-174). Det vil sige, at den sammentænkning af individ og fællesskab, Rendtorff fremhæver som nytænkende ved Macron, er at finde i Freedens liberalisme, hvor det netop er en antagelse, at individet er rationelt men også socialt og således tilhører et fællesskab (Freedens, 1996: 150). Det relevante spørgsmål, der rejses heraf, er i hvilken udstrækning fællesskabet og dermed det sociale optræder i Macrons ideologisemantiske felt.

»Jeg tror inderligt på demokratiet«³

I overensstemmelse med Freedens definition af et liberalt frihedsbegreb med inklusion af det sociale uddyber Macron fællesskabets væsentlige rolle for sit politiske projekt. Macron skriver, at »... det, der samler os, vores fælles projekt Republikken ... Den Republik, vi elsker, den, som vi bør tjene, er den, der har gjort os *alle frie*« (Macron, 2017: 48-49; min fremhævelse). Ifølge Macron gør republikken os således frie gennem det politiske fællesskab, i hvilket demokratiske institutioner er opbygget; de institutioner der udgør en forudsætning for individuel frihed. Macron advokerer for et frihedsbegreb, der tilskriver individet en vis form for socialitet, men det sociale aspekt kobles her til republikkens fællesskab som udgørende demokratiske institutioner. Disse institutioner har til formål at skabe fundamental retfærdighed, der videre skal skabe afsæt for individets frihed til selvudvikling. Således bliver institutionerne præmissen for, at individet kan leve et godt liv, hvorfor en tynd forståelse af fællesskabet forekommer, eftersom det bliver et middel til målet om individets frihed snarere end et mål i sig selv.

Heraf fremgår det, hvordan det tilstødende demokratibegreb er med til at konstituere Macrons frihedsbegreb. Med andre ord formulerer Macron et liberalt frihedsbegreb, der videre konstitueres af et tilstødende begreb om demokratisk fællesskab. De demokratiske institutioner, hvorpå republikken er konstitueret, udtrykker således det fællesskab, der skal værne om individets selvudvikling. Videre kan det argumenteres, at frihedsbegrebets mening fastfryses i et processuelt funderet demokratibegreb, hvor universelle retsregler udgør fundamentet for det demokratiske fællesskab (Freedens, 1996: 170). »Den sande lighed er ... den, der giver individerne ... de samme chancer og muligheder ... (71) ... med *rettigheder for alle* (72)« (Macron, 2017a; min fremhævelse). Macrons demokratiforståelse har øje for fællesskabet, men det demokratiske fællesskab er konstitueret af en frihedsforståelse funderet i individet samt i værdien om individets selvudvikling. Derfor ligger der i det demokratiske fællesskab indlejret liberale værdier om fremskridt som del af frihed (Macron, 2017: 251).

Det kan på nuværende tidspunkt sammenfattes, at Macrons frihedsbegreb udgør kernebegrebet i hans politiske projekt: Uden frihed kan projektet ikke forstås. Desuden forekommer demokratiet at være et tilstødende begreb, der udgør en vigtig størrelse for Macrons politiske projekt. Relationen mellem frihed og demokrati manifesteres i visionen om et demokrati med retfærdige institutioner, der skaber retsregler for individet, så det kan skabe sit eget liv. Disse universalistiske tanker udgør fundamentet bag det politiske fællesskab, hvori den individuelle autonomi forpligter til politisk ansvar og deltagelse. Dermed får individets selvbestemmelse ny betydning i form af selvudvikling som demokratisk værdi. Eftersom individets frihed sammen med demokratiske institutioner udgør vigtige elementer, forekommer konturerne af et liberalistisk semantisk felt. Alligevel er det endnu for tidligt at konkludere noget

endeligt, eftersom periferibegrebet spiller en væsentlig rolle i forbindelse med at fuldende den morfologiske struktur (Freeden, 1996: 165).

»EU er et barn af friheden«⁴

Betydningen af individets frihed i samspil med det demokratiske fællesskab cementeres yderligere ved inddragelse af Macrons europapolitik. EU udgør, om ikke et allestedsnærværende, så et væsentligt aspekt i Macrons politiske vision. I forsøget på at opnå en nuanceret og dybdegående forståelse af Macrons projekt, må EU derfor nødvendigvis udgøre det empirisk funderede periferibegreb, der i gensidig konstituering med friheds- og demokratibegrebet fuldender fastfrysningen i det semantiske ideologifelt. Identifikationen af EU som periferibegreb understøttes af en generel enighed om Macrons position som værende pro-europæisk. Der hvor uenigheden opstår er i diskussionen om, hvordan det påvirker Macrons politiske projekt. Med udgangspunkt i både Macrons egen fremstilling af sin EU-politik i *Revolution*, i hans europapolitiske tale samt i konkrete *policies* fremgår imidlertid et ganske klart billede af, hvordan den fremlagte EU-vision interagerer med friheds- og demokratibegrebet. Tankerne om det rettighedsfunderede demokratiske fællesskab som rammen om individuel frihed forstærkes blot yderligere med inklusionen af EU. Macron påbegynder sin to timer lange tale med at mindes visionen bag Den Europæiske Union således: »Grundlæggernes klarsyn forvandlede den århundredegamle kamp til et europæisk hegemoni med broderligt samarbejde og fredelig konkurrence. Visionen bag Stål- og Kulfællesskabet og det europæiske fællesmarked var løftet om fred, velstand og frihed« (Macron, 2017b: 3; min oversættelse).

Fred, velstand og frihed er de værdier, Macron hylder EU-projektets tilblivelse for. Med andre ord hyldes klassisk liberale værdier. Ifølge Macron skal disse værdier genkon-

stituere gennem en reformering af EU, hvis formål skal være at løse den nuværende krise manifesteret ved blandt andet Brexit samt af højre- såvel som venstrepopulismen. Ifølge Macron skal EU liberaliseres endnu mere ved effektiviseringstiltag og afbureaukratisering (Macron, 2017b: 4). Europæisk frihandel er, ifølge Macron, det EU-fundament, hvorpå en dybere økonomisk integration skal opbygges: »Det er med afsæt i den økonomiske og monetære union, at vi skaber hjertet i et integreret Europa« (Macron, 2017b: 11; min oversættelse). Macron appellerer målrettet til EU-landene med euro som valuta, de såkaldte EU19-lande, om et presserende behov for gennemgribende reformering. Det er kun med euroen som stærk fællesvaluta, at Europa kan blive en økonomisk stormagt, og det er en vigtig politisk prioritet at gøre Europa konkurrencedygtig i forhold til både Kina og USA (Macron, 2017b: 11-13). For at indfri denne vision foreslog Macron ved mødet i Det Europæiske Råd i december 2017 konkrete tiltag såsom at nedsætte en fælles europæisk finansminister og udarbejde en fælles bankpakke. Fælles for forslagene er et ønske om dybere økonomisk integration inden for det liberale paradigme.

For så vidt angår Macrons europapolitik, er liberale værdier således et eksplicit afsæt herfor, og det bliver vanskeligt at se, hvordan den republikanske institutionalisme skulle transcendere dette liberale EU-paradigme. Endnu en omstændighed, der bidrager til at fremhæve liberalismen hos Macron, vedrører *LREM*'s placering i Europa Parlamentet. I skrivende stund hersker der en diskussion herom i forbindelse med Europa-Parlamentsvalget 2019. Hvor det endnu er uvist, hvorvidt Macron vil lykkedes med at etablere en ny gruppe, lyder det generelt, at såfremt *LREM* skal placeres i en nuværende partipolitisk koalition, må det utvivlsomt tilhøre den liberale. Som det fornylig fremgik af den liberale avis *Les Echos*: »... Det mest naturlige valg må være Alliancen af Liberale og Demokra-

ter for Europa (Alde), der er liberale på det økonomiske plan og afgjort pro-europæiske« (Chatignoux, 2018; min oversættelse).

Endnu et karakteristikum ved Macrons EU-politik er, at den skal komme den franske republik til gode. Det er således fransk kultur, dannelse og viden, der skal udgøre omdrejningspunktet for EU. Ifølge Macron er »... der ... i den franske sjæl en ambition om universalitet ... Frankrig vil aldrig kunne være Frankrig, hvis det glemmer sit universelle kald«. Frankrig skal derfor influere Europa (og verdenssamfundet) med sine værdier, i hvilke der ligger et universelt potentiale. Den måde hvorpå Frankrig skal influere EU er ved at tage lederskab og bestemme retningen af dybere politisk såvel som økonomisk integration. Målene er klare; det handler om at forbedre fransk konkurrenceevne og støtte op om frihandel. Ud over ØMU-samarbejdet i EU er også det multilaterale handelssystem i WTO en vigtig prioritet for Macron; endnu en organisation med et liberalt-økonomisk værdifundament (Le Point, 2018; WTO, 2018). Således understreges Macrons engagement for et økonomisk liberalt samarbejde i multinationale (WTO) såvel som i supranationale institutioner (EU).

Når Rendtorff argumenterer for, at Macrons position som EU-tilhænger hverken gør ham liberalistisk eller socialistisk, lader det derfor til, at EU's liberale værdier negligeres. Hos Macron såvel som hos Rendtorff ses der bort fra, at EU er et liberalt politisk projekt bygget op omkring en frihedsforståelse bundet i individuelle rettigheder, demokrati samt ikke mindst de liberale markedsprincipper. Det er denne liberale institution, Macron vil kæmpe for at gøre Frankrig til bannerfører for. Argumentet om den ideologisk transcenderende republikanske institutionalisme anfægtes af, at institutionerne er funderet på et liberalt tankegods. Et vigtigt karakteristikum for Macrons ideologi er, at revolution og nyskabelse skal ske inden for de institutionelle rammer,

hvilket desuden er en pointe Rendtorff understreger op til flere gange (Rendtorff, 2017: 9). Dette må betyde, at EU's grundlæggende liberale værdier, hvorpå organisationen er skabt, udgør rammen for revolutionen i Macrons europapolitik. Således består denne i at fremskynde de liberale værdier om fred, velstand og frihed.

På baggrund heraf tager analysen form af en cirkelbevægelse rundt om frihedsbegrebet. Undervejs i cirkelbevægelsen udfoldes frihedsbegrebets forståelse med inklusionen af demokratibegrebet og EU, der influerer den meningsmæssige fastfrysning. Hvor frihedsbegrebet først forstås som individets ret til selvbestemmelse, konsolideres denne mening på ny ved inddragelse af demokrati-begrebet. Således fastfryses frihed i en mening forstået som retfærdige institutioner og processuelle regler, der skaber forudsætningen for individets frihed. Dette betyder, at selvbestemmelse forstås som selvudvikling i overensstemmelse med Macrons demokratiopfattelse. Slutteligt sætter inklusionen af EU punktum for frihedsbegrebets mening med den fundamentale liberale antagelse om, at markedsprincipperne skaber fred. Således er Macrons frihedsbegreb liberalistisk, da det forstås i relation til individet samt det frie marked. Desuden bevidner EU-politikken om Macrons vision for Frankrig som storpolitisk magt, og den franske republik tilskrives universelle værdier, der skal påvirke omverden og liberalisere denne. Det idealistiske mål er, at alle individer skal være frie, og en præmis herfor er markedet.

Vejen mod EU-progressivisme

I Europa hersker der i dag en tendens til populisme, og fælles for begge retninger af denne er blandt andet en udpræget EU-modstand. Tendensen kan med Freedens terminologi karakteriseres som en eksternalitet, på baggrund af hvilken Macron forsøger at mobilisere liberalismen på ny. Som et modsvar til populismens EU-skepticisme samt til den

generelle frygt for åbenhed formulerer Macron en EU-progressiv liberalisme. Macrons ideologi indeholder således både det klassiske liberale frihedskernebegreb samt demokratiet som tilstødende begreb. På baggrund heraf har Macron tilpasset den elastiske liberalisme en fornyet politisk kontekst, hvormed politisk handling er genmobiliseret. I *Revolution* skriver han: »Vores politiske partier er døde, fordi de ikke går i clinch med virkeligheden« (Macron, 2017a). Med sin selverklærede partipolitiske nyskabelse *LREM* forsøger Macron at ændre dette.

Macron har således gjort liberalismen forståelig i en globaliseret verden, hvor regionale organisationer som EU kan spille en væsentlig rolle. Derfor får frihed og demokrati fornyet mening i forhold til denne ydre omstændighed i form af EU's krise samt de transnationale udfordringer, der kalder på internationale løsninger. I dette lys fremkommer et liberalt »franko-europolitisk« frihedsbegreb, hvis afpolitisering har skabt omsiggribende politisk mobilisering. Ikke blot indenrigs i Frankrig men også udenrigs. Macrons politiske projekt er populært i et internationalt aspekt, hvilket blandt andet har resulteret i, at der er øget fokus på et dansk-fransk bilateralt samarbejde efter valget af Macron i 2017. Derudover er et nyt britisk parti *Renew* for nyligt offentliggjort, hvori den ideologiske inspiration fra *LREM* tydeligt fremgår (Renew, 2018).

Både Macron og Rendtorff argumenter for, at *La République En Marche* hverken er liberalistisk eller socialistisk. Ud fra et ideologianalytisk perspektiv tegner der sig et noget andet billede af Macrons politiske vision. Min konklusion er derfor, at Macrons EU-progressivisme er udtryk for en transformation af liberalismen tilpasset nutidens problemstillinger. En vision der har fået medvind fra det omgivende internationale samfund blandt andet ved de modsatrettede manifestationer som Trump, Brexit, den interne

konflikt i Spanien samt det nylige italienske præsidentvalg. Dele af omverden kalder således på et fransk(-tysk) lederskab. Såfremt EU vedbliver med at være et betydningsfuldt begreb i Macrons ideologi (hvilket det tyder på), kan der argumenteres for, at EU vil udvikle sig til at udgøre et tilstødende begreb i det semantiske ideologifelt (Freeden o.a., 2013: 13). Derved vil det få endnu større indvirkning på frihedsbegrebets fastfrysning, og liberalismen vil i endnu højere grad forstås som EU-progressivisme. Disse tanker fremgår allerede af det franske medie billede. Den borgerlige avis *Le Figaro* skriver følgende: »Emmanuel Macron erstatter den traditionelle kløft mellem højre og venstre med en ny kløft mellem progressivister og konservative« (Bourmaud, 2018; min oversættelse). Med andre ord: Macron er EU-progressiv og har dermed, som min ideologianalyse har vist, genopfundet liberalismen.

Noter

1. Artiklen er skrevet i sommeren 2018.
2. Macron, 2017: 11.
3. Macron, 2017: 33.
4. Macron, 2017: 210.

Litteratur

- Bourmaud, Francois-Xavier (2018), »Macron avance ses pions en vue des élections européennes«, *Le Figaro*, 12. februar.
- Chatignoux, Catherine (2018), »Européennes: la longue marche des macroniens«, *Les Echos*, 13. februar.
- Freeden, Michael (1996), *Ideologies And Political Theory*, Oxford: Oxford University Press.
- Freeden, Michael, Lyman Tower Sargent og Marc Stears (2013), »The Morphological Analysis of Ideology« i *The Oxford Handbook of Political Ideologies*, Oxford: Oxford University Press.
- Le Point (2018), »Protectionnisme des USA: l'UE doit réagir rapidement«, selon Macron«, *Le Point*, 5. marts.
- Lovett, Frank og Philip Pettit (2009), »Neorepublicanism: A Normative and Institutional Research Program«, *Annual Review of Political Science*, 2009(12): 11-29.

- LREM (2017), »LREM's principprogram«, *LREM*, https://storage.googleapis.com/en-marche-prod/documents/adherents/1-charte-et-manifeste/charte_des_valeurs.pdf.
- Macron, Emmanuel (2017a), *Revolution*, København: Informations Forlag.
- Macron, Emmanuel (2017b), »Initiative pour l'Europe – Discours d'Emmanuel Macron pour une Europe souveraine, unie, démocratique«.
- Macron, Emmanuel (2017c), »Pressekonference, Det Europæiske Råd«, 15. december.
- Pisani-Ferry, Jean (2018), »Une société de mobilité n'est pas une société de précarité«, *Le Monde*, 5. april.
- Rendtorff, Jacob Dahl (2017), »Republikansk Institutionalisme. Paul Ricœur og Emmanuel Macron«, paper præsenteret ved årsmødet for dansk selskab for statskundskab, Vejle, 26. – 27. okt.
- Rendtorff, Jacob Dahl (2000), *Paul Ricoeurs filosofi*, København: Hans Reitzels Forlag.
- Renew (2018), *Renew*, <https://renewbritain.org/core-ideas/>.
- WTO (2018), *World Trade Organization*, Genève